

N:o 20.

Ank. till Riksd. kansli den 2 maj 1900, kl. 3 e. m.

Andra Kammarens Andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående tillgodogörande af bränsletillgången i landets torfmossar.

Till utskottets behandling har blifvit hänvisad en af herr K. G. Karlsson väckt motion, n:o 169, af följande lydelse:

Sedan åtskilliga år tillbaka har uppmärksamheten varit rigtad på den betydelse, som våra vidsträckta torfmossar skulle hafva för landets ekonomi, om de rikedomar, som dessa mossar innehålla, på ett rationelt sätt tillvaratoges. Försök i denna rigtning hafva ju ej heller helt och hållet saknats. Men om verkligt stora resultat skola kunna uppnås, framstår det nästan som en nödvändighet, att staten på allvar tager saken om hand.

Vigten af att statsmagterna ingripa med kraft på detta område framträder synnerligen klart, då man besinnar, att vi redan nu årligen utgifva omkring sextio millioner kronor för från utlandet inköpta stenkol och koks. Då man väl vågar hoppas, att den glädjande utveckling, som

Bih. till Riksd. Prot. 1899. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 18 Häft. (N:o 20). 1

vårt lands industri företett under de senaste decennierna, dock endast är en svag början till hvad som komma skall, så kan man ju med rätt stor visshet förutse, att bränslebehovet under en längre framtid kommer att ökas, och att sålunda de millioner, som för detta behofs tillfredsställande vandra till utlandet, komma att i högst väsentlig grad ytterligare svälla ut, så framt vi ej medelst inhemskt bränsle kunna ersätta det utländska.

Men om frågan sålunda är af en ovanligt stor betydelse för vår handelsbalans — en sak, på hvilken vi ju för närvarande hafva särskild anledning att rigta vår uppmärksamhet — så är den på samma gång af ej obetydlig direkt vikt för våra näringar och för vårt försvar. Jag tillåter mig att härvidlag erinra om hvad som i detta afseende säges uti tvenne vid innevarande riksdag väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående fraktnedsättning på statens jernvägar för torfmosseprodukter. Det heter här: »I händelse af krig med blockad af våra hamnar skulle, då kol dertill gäller som krigskontraband, vårt försvar och våra näringar råka i ett ytterst svårt trångmål till följd af brist på bränsle.»

I en skrifvelse, daterad den 17 nästlidne februari, säger jernkontorets torfingeniör, herr Th. Palmberg, bland annat följande: »Hvarje mosse är en guldgrufva, såvida man förstår att med enkla, billiga och praktiska inrättningar tillgodogöra guldet i densamma. Bränntorf från svenska mossar kan betjena hela den större, dagligen växande industrien och göra den i senare tider ofantligt ökade införseln af engelska stenkol i ringa mån behöflig. Det är därför nödvändigt, att Riksdag och regering göra allt hvad göras kan för att befordra och underlätta tillgodogörandet af de svenska mossarna.»

Lifligt öfvertygad om nödvändigheten af att statsmagterna gripa sig an med lösningen af denna fråga, som synes hafva en nästan oöfverskådlig räckvidd, vågar jag att, med anslutning till en samtidigt inom Första Kammaren af herr P. Em. Lithander väckt motion och med åberopande af densammas motivering äfvensom motiveringen till samme förslagställares motion n:o 33 vid 1891 års riksdag, vördsamt föreslå,

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes förordna om vidtagande af sådana åtgärder, som äro nödvändiga för att landets rika tillgång på bränslematerial i dess torfmossar skall kunna komma till allmän användning och göra landet mera än nu oberoende af stenkolsimport.

Då motionären åberopar motiveringen för en i Första Kammaren af herr P. Em. Lithander i samma fråga väckt motion, n:o 36, anser sig utskottet böra återgifva densamma:

Vid 1891 års riksdag väckte jag en motion, n:o 33, i Första Kammarén, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtagna åtgärder för möjliggörande af att ur inom riket befintliga mossar må kunna i stor skala beredas godt och billigt bränsle, lämpligt så väl för drift af jernvägar och ångbåtar som för industriella verk och annan enskild förbrukning; samt att Riksdagen för sådant ändamål måtte bevilja och till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett förslagsanslag af 50,000 kronor.

Jag tillåter mig i korthet hänvisa till den motivering, som jag dervid framstälde, nemligen att Sveriges förbrukning af importerade stenköl och koks var stadd i ett oafbrutet stigande och 1889 uppgick till ett värde af mer än 20 millioner kronor, för att med säkerhet inom kort uppnå en siffra af 30 millioner eller mer; att denna årliga tribut till utlandet är mycket tärande på våra ekonomiska tillgångar, äfvensom att den innebär ett betänkligt beroende af utlandet för bekommande af bränsle till våra jernvägar, vår ångbåtsflotta och våra industriella verk och vid krigsfara eller omöjliggjord import — i betraktande af att tillgången på inhemska stenköl är försvinnande liten i förhållande till behovet — kan blifva ödesdiger för landets trafik, dess näringar och ej minst för vår försvarskraft till sjös; att försynen deremot skänkt Sverige en stor rikedom på bränsle i dess öfver hela landet förekommande torfmossar af betydlig utsträckning, ansenligt djup och godt material, hvarigenom våra rika malmtillgångar, exempelvis i Norrbotten, möjligen skulle kunna förädlas på platsen, våra skogar besparas vid förminskning af vedkonsumtionen och sålunda stort gagn för hela landet beredas genom ett rätt tillgodogörande af desamma, i hvilket afseende jag tillät mig åberopa svenska mosskulturöreningens tidskrift; att det dock var ringa utsigt till att enskilda personer skulle underkasta sig de dryga omkostnader och det mödosamma arbete, som utrönandet af rätta och bästa metoder och konstruerande af nödiga maskiner för torfmossarnes exploitering säkerligen komme att medföra; samt att det under sådana förhållanden vore ej blott ändamålsenligt utan rent af nödvändigt, att staten toge utredningen om hand i syfte att vidtaga de åtgärder, som krävas för att landet skall kunna tillgodogöra sig denna omätligt värdefulla naturtillgång.

Statsutskottet erkände motionens goda syfte och sakens ekonomiska och patriotiska vikt, men afstyrkte den för tillfället bland annat på den grund, att Kongl. Maj:t redan föranstaltat om undersökning af ett så kalladt stenkölshfabrikat och anseende att staten i detta fall ej annorlunda borde ingripa, hvarvid Riksdagen alltså då lät bero.

Under de nio år, som sedan dess förflutit, har emellertid denna

stora fråga icke tagit något steg framåt. Men väl har behovet af dess lösning blifvit än mera oafvisligt, liksom de skäl, som då anfördes, vunnit i kraft och betydelse. Om den utgift, som stenkolsimporten förorsakade landet vid *nyssnämnda* tidpunkt, redan var stor och vårt beroende af tillgång på engelska stenkol innebar en fara för vår sjelfständighet, har missförhållandet *sedermere* på det mest betänkliga sätt ökats. Tillväxten af stenkolsimporten och stegringen af stenkolspriset har nu uppnått en oroväckande höjd. Redan 1894 hade värdet af stenkols- och koksimporten, enligt då rådande pris, hunnit den i ofvannämnda motion förutsagda nivån af 30 millioner kronor (för cirka 25 $\frac{1}{2}$ millioner hektoliter).

Glädjen öfver det stora uppsving, som vår industri på senare tid tagit, förminskas i väsentlig mån deraf, att våra utgifter för utländskt bränsle och vårt beroende deraf samtidigt så betydligt tillvuxit. År 1898 importerades till Sverige 31,554,000 hektoliter stenkol och koks. Året derpå eller 1899 hade samma import stigit till 40,300,000 hektoliter. I närvarande stund kosta stenkol per hektoliter *minst* 1 krona 75 öre. Alltså har landets utgift för stenkol, beräknad efter detta pris, stigit till 70 millioner kronor per år. Läger man härtill värdet af den skog, som årligen åtgår till vedbrand, så torde summan blifva tillräckligt stor för att erinra oss om att detta, lindrigast sagdt, är en *dålig* hushållning, då vi samtidigt på nästan hvarje kvadratmil af Sveriges land ega mossar, som innehålla en outtömlig tillgång på godt bränslematerial. Det gäller blott att utfinna en enkel och relativt till stenkolspriset billig metod för mossarnes exploiterande, så att deras innehåll, utan fördyrande genom någons patenträtt, kan förvandlas till brännstoff eller stenkolsfabrikat. Omtanken om det allmänna bästa synes mig bjuda, att staten med allvar tager denna enormt stora angelägenhet om hand. Många och höga pris samt bidrag för experimenter borde stå att vinna för den eller dem, som kan uppfinna rätta sättet att tillgodogöra landet torfmossarnes bränslematerial, ty dess värde kan i längden uppskattas till milliarder kronor.

Enligt utskottet tillhandakommet protokollsutdrag har Första Kamraren den 25 sistlidne april för sin del med anledning af herr Lithanders ofvannämnda motion beslutat,

att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om och i hvad mån åtgärder lämpligen må vidtagas för att befrämja tillgodogörandet af den i landets torfmossar befintliga bränsletillgång.

Utskottet får på de i herrar Karlssons och Lithanders motioner anförda grunder hemställa,

att Andra Kammaren måtte biträda Första Kam-
marens ofvannämnda beslut.

Stockholm den 28 april 1900.

Å utskottets vägnar:

HANS HOLMLIN.

Herrar *Centerwall* och *Magnusson* hafva begärt att få antecknadt,
att de icke deltagit i ärendets slutbehandling inom utskottet.
